

Bijlage VMBO-GL en TL

# 2019

tijdvak 1

## geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL

Bronnenboekje

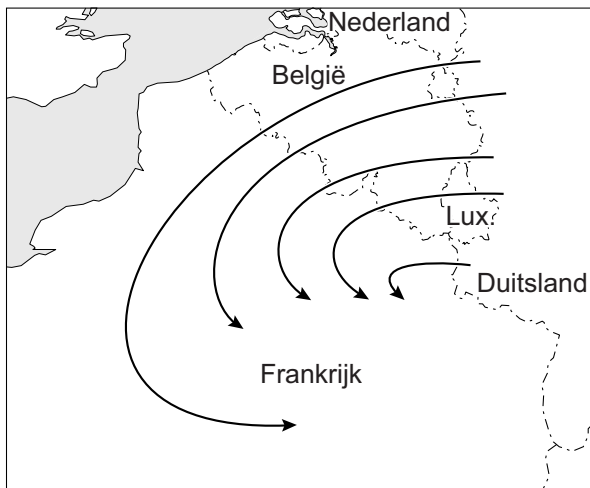
**bron 1**

Een zin uit het programma van een politieke partij (1894):

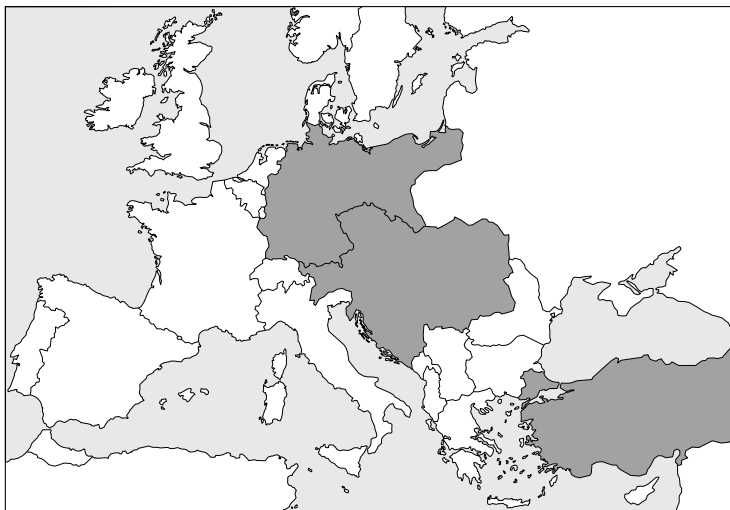
Het is ons doel de Nederlandse arbeiders deel te laten nemen aan de internationale strijd voor betere arbeidsomstandigheden.

**bron 2**

Een militaire kaart (1913):

**bron 3**

Een kaart van Europa (1914):



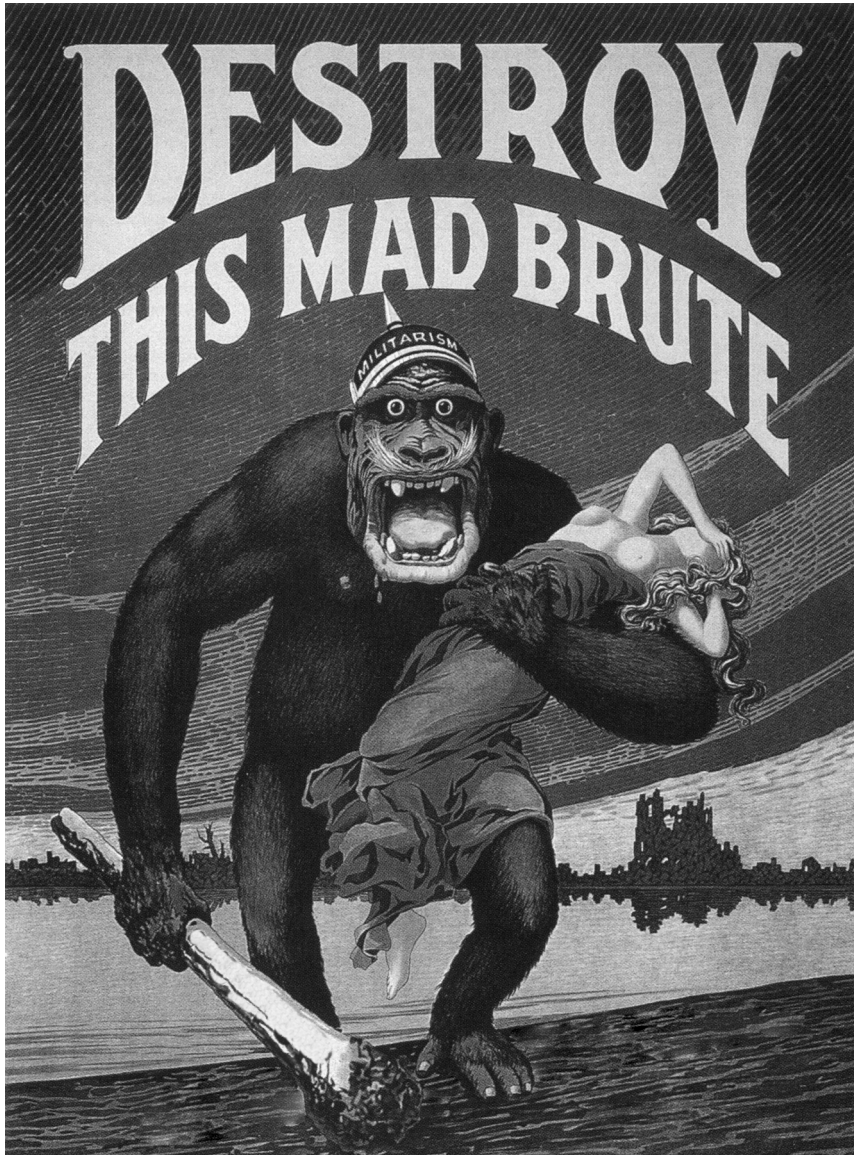
**bron 4**

Duitse soldaten op weg naar het front:



**bron 5**

Een Amerikaanse poster om soldaten te werven (1917):



Toelichting

Op de poster staat: Vernietig deze wrede barbaar.

Op de Duitse helm staat: militarisme.



### bron 6

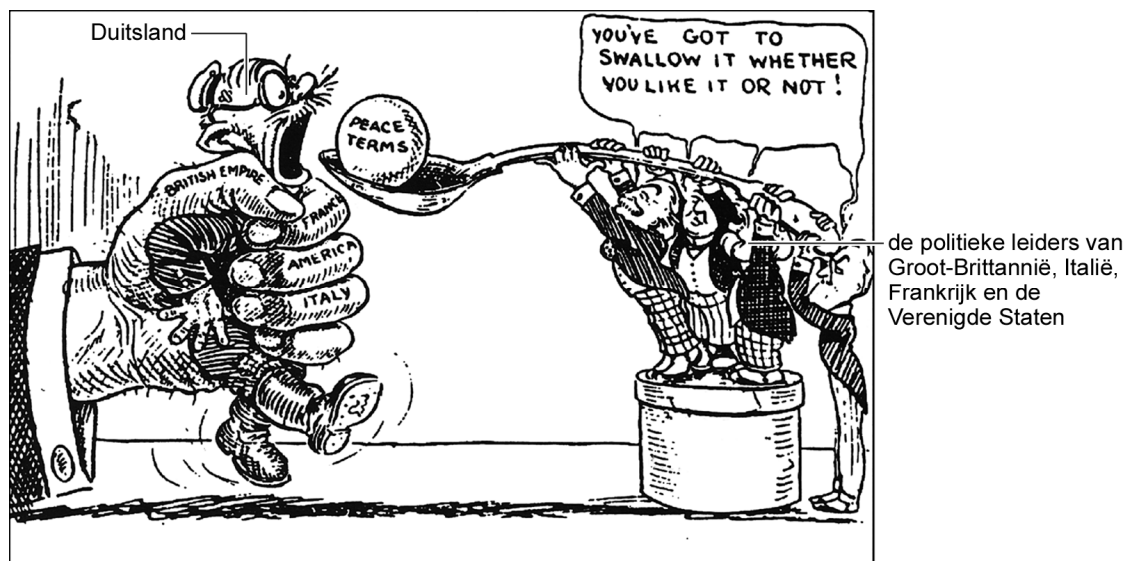
Een verklaring van een Duitse generaal over de afloop van de Eerste Wereldoorlog (1919):

Het Duitse leger heeft geen schuld. De prestatie van het leger is bewonderenswaardig. Waar de schuld van de nederlaag ligt, is dus duidelijk.

Het is voldoende bewezen dat anderen schuldig zijn. Zelfs onze vijanden zeggen het. Zo heeft een Engelse generaal tegen mij gezegd dat ons leger is verraden.

### bron 7

Een politieke prent over het Verdrag van Versailles (1919):



#### Toelichting

Op de vingers van de hand staat: Britse Rijk, Frankrijk, Amerika en Italië.

Op de pil in de lepel staat: vredesvoorwaarden.

De politieke leiders zeggen: "Of je het nou leuk vindt of niet, je moet (deze pil) doorslikken."

**bron 8**

De steenkoolproductie in het Ruhrgebied (1920-1925):

| jaar | hoeveelheid in 1.000 ton |
|------|--------------------------|
| 1920 | 88.097                   |
| 1921 | 93.849                   |
| 1922 | 96.863                   |
| 1923 | 41.805                   |
| 1924 | 94.128                   |
| 1925 | 104.339                  |

**bron 9**

Een montagefoto van alle regeringsleiders die tussen 1919 en 1933 na elkaar regeringen hebben geleid:

**bron 10**

Uit een Nederlandse krant (1936):

De laatste jaren laten zien dat het onderwijs in totalitaire staten aangepast wordt aan de ideeën van een bepaalde politieke stroming. Ook wordt duidelijk hoe belangrijk de macht en de invloed van het onderwijs kunnen zijn.

**bron 11**

Herinneringen van een jongen die in Duitsland woonde (1936):

We werden nu door Hitler ineens Joden genoemd. Maar mijn ouders en ik hadden niets met het Jodendom of het joodse geloof. Vóóordat de nieuwe wetten werden ingevoerd, waren we Duitsers. Nu zijn we alleen nog maar Joden.

**bron 12**

Een poster (december 1940):



**WINTERHULP**

**NEDERLAND**

De voorzitter roept het hele Nederlandse volk op om steun te verlenen aan de nieuwe stichting Winterhulp Nederland. De stichting, die in plaats van alle andere goede doelen komt, wil arme Nederlanders hulp en ondersteuning bieden.

Hierbij roepen wij ook landgenoten op om zich te melden als vrijwilliger. Het geld voor de Winterhulp wordt ingezameld door collectes aan de deur. Deze collecte komt in de plaats van alle andere collectes.

**Winterhulp Nederland, voor het volk en door het volk!**

**bron 13**

Een vrouw zegt tegen een medewerker van de Winterhulp (1941):

Ik geef pas geld aan de Winterhulp als onze koningin weer terug is. De opbrengst van de Winterhulp is voor de Duitsers en de NSB'ers. Dat zijn een stelletje rovers, net als Adolf Hitler.

**bron 14**

Een poster uit 1941:



Toelichting

Op de poster staat bovenaan: Dag van de Duitse politie 1941.

Onderaan staat: De politie, je vriend, je helper!

**bron 15**

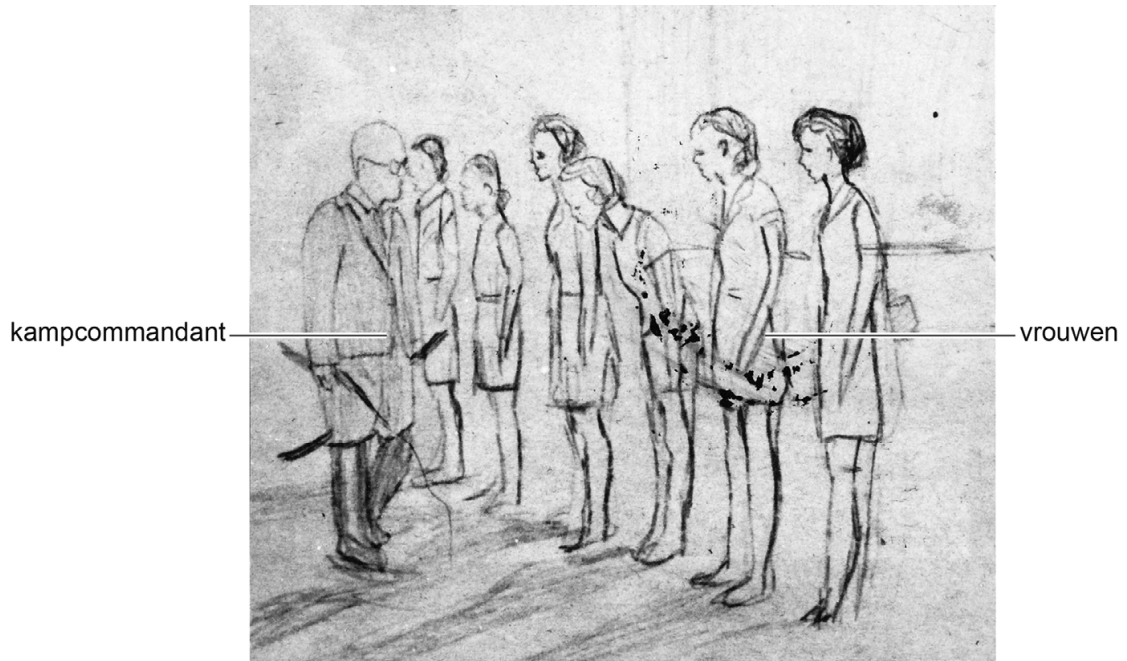
Een krantenbericht (1943):

Onze Duitse regering in Berlijn maakt bekend dat de militaire crisis in het oosten van Europa is overwonnen. Dat is te danken aan het langdurige verzet van onze Duitse soldaten bij Stalingrad.



**bron 16**

Een tekening van een gevangenenkamp in Nederlands-Indië (1944):

**bron 17**

Een vrouw vertelt over haar ervaringen tijdens de Tweede Wereldoorlog in Nederland:

Ik was goed op school, maar als er een schoolfeest was zat ik altijd alleen. En toen kwamen er overal jonge Duitse soldaten die 'mooi meisje' tegen me zeiden. Als ik ging dansen of in de schouwburg was, kreeg ik ineens aandacht. Eén van die Duitsers nodigde me uit voor een feestje bij hem thuis. Hij was kapitein en werkte in concentratiekamp Vught. We kregen verkering. Zijn chauffeur bracht me na elke afspraak 's avonds weer naar het station om naar huis te gaan.

## **bron 18**

Hieronder staan in totaal vijf fragmenten uit dagboeken die geschreven zijn in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog:

### **fragment 1**

Door de Duitsers wordt gedreigd dat stakers de doodstraf kunnen krijgen. Ik ben blij dat er spontaan gestaakt is! Wij Nederlanders hebben laten zien dat we opkomen voor onze Joodse landgenoten.

### **fragment 2**

In de middag zijn de eerste Engelse troepen geland ten zuiden van de Rijn. Een heel leger kwam vanuit de lucht met parachutes naar beneden, een heel leger van bevrijders! Het geallieerde leger rukt vanuit België op naar Brabant.

### **fragment 3**

Het is officieel bekend gemaakt: Duitsland heeft gecapituleerd. Ik ren naar mijn vriend. Onderweg zie ik mijn burens en ik schrik. Ineens valt me op dat iedereen zo mager is.

### **fragment 4**

Er vliegen wel zes vliegtuigen over me heen. Ik fiets door het dorp en de bakker roept dat er oorlog is uitgebroken. Ik roep terug dat het oefeningen zijn. Later komen er nog meer vliegtuigen overvliegen. Dan begint de luchtafweer te schieten.

### **fragment 5**

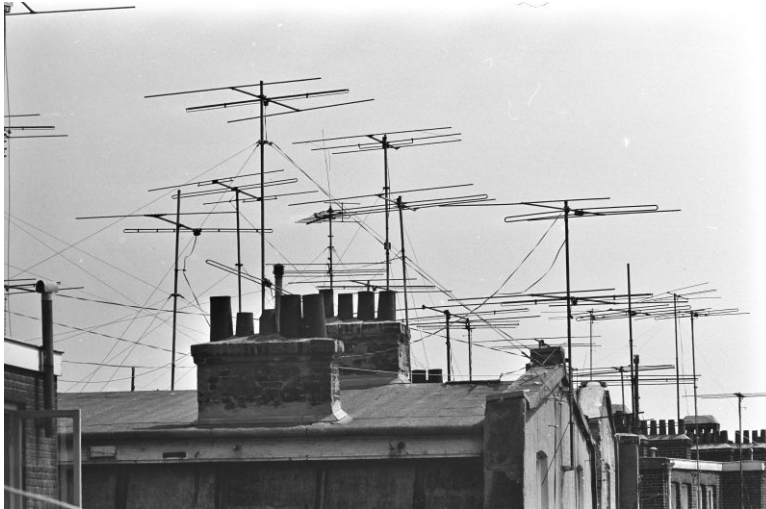
De oorlog is al een paar dagen bezig, maar nu is het voor ons echt geworden. Het luchtalarm gaat af en wij gaan de schuilkelder in. Uiteindelijk komen we de kelder uit en kijken om ons heen. Voor het luchtalarm af ging stond hier nog een stad, maar nu zien we alleen maar vuur.

### bron 19

Hieronder en op de volgende pagina staan in totaal drie foto's uit Nederland in de periode 1945-1989.

### foto 1

Een foto met antennes in Nederland:



### foto 2

Demonstratie in Nederland (1970):



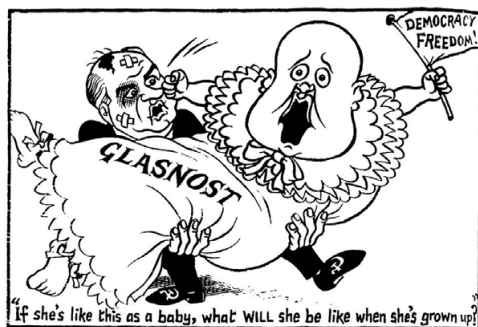
### **foto 3**

Het Nederlands elftal (1988):



### **bron 20**

Een politieke tekening (1988):



Toelichting

Op het vlaggetje staat: 'democratie' en 'vrijheid'.

Op de baby staat: glasnost.

Het onderschrift is: Als ze zo is als baby, hoe zal ze dan zijn als ze volwassen is?

### **bron 21**

Op een website:

Het is een begrip dat gebruikt wordt voor politieke bewegingen die zich afzetten tegen het bestuur van het land. Vaak wordt het begrip negatief gebruikt. De bewegingen krijgen het verwijt dat ze alleen zeggen wat het volk wil horen.



**bron 22**

Een politieke prent over de Europese Unie (2007):



Toelichting

Op het varken staat EU.



**bron 23**

Een politieke prent over de NAVO (2008):



Toelichting

Op het bordje links staat: Baltische Staten (dat zijn Estland, Letland en Litouwen).

Op het bord in het midden staat: Waarschuwing! Beschermd door de NAVO.

Op de beer rechts staat: Rusland.

**bron 24**

Een vrouw vertelt over muziek uit haar jeugd in Nederland:

Eén van de muziknummers die een hit was heette 'De Bom'. In dat lied werd gezongen dat het niet uitmaakt hoe goed je je best doet, de atoombom zou toch wel vallen en dan zou alles weg zijn. Ik weet nog dat ik daar best een beetje bang van werd.